

Негрій А.Ю.

студент 2-го курсу,

Київський національний торговельно-
економічний університет

Науковий керівник: Шведова Г.Л.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри правового
забезпечення безпеки бізнесу

Київський національний торговельно-
економічний університет

Місто Київ

ПРОБЛЕМА ЗАСТОСУВАННЯ СМЕРТНОЇ КАРИ У СВІТІ: ЗА ЧИ ПРОТИ?

Злочинність є закономірним явищем суспільного життя і притаманна усім без винятку суспільствам. Тому проблема покарання, його ефективності і надалі залишається актуальною. Смертна кара була і досі залишається найбільш дискусійною темою покарання як в наукових правових дослідженнях, так і широко обговорюваною звичайними людьми. Ця тема є досить суперечливою та проблемною. Смертна кара як вид покарання за вчинене кримінальне правопорушення з давніх часів досить широко використовувалася таї надалі здійснюється в багатьох державах, з різною політикою та культурою.

Наразі смертна кара передбачена в кримінальному законодавстві 56 держав і територій світу, в 106 державах це покарання повністю скасоване за всі кримінальні правопорушення, а у восьми державах смертна кара заборонена у мирний час, але може бути застосована за деякі кримінальні правопорушення, вчинені під час війни. І, нарешті, ще у 21 державі світу, кримінальне законодавство якої містить смертну кару, вона не застосовується на практиці більше 10 років [1]. Міжнародна амністія зафіксувала в 2020 році 483 страти у 18 країнах, що на 26% менше, ніж у 657, зареєстрованих у 2019 році. Ця цифра являє собою найменшу кількість страт, яку зафіксувала Міжнародна амністія за останнє десятиліття. Більшість відомих

страт відбувалися в Китаї, Ірані, Єгипті, Іраку та Саудівській Аравії. Китай залишався провідним катом у світі[2]. На сьогодні держави, що продовжують підтримувати та застосовувати смертну кару, належать до найбільш репресивних держав світу.

Обов'язковою умовою для того щоб держава могла перебувати в Раді Європи є відсутність смертної кари в законодавстві країни. Це стало однією з причин скасування смертної кари в Україні. Незадовго до вступу в цю міжнародну організацію, у 1995 році в Україні почав діяти мораторій на виконання смертних вироків. Проте через кілька місяців смертна кара знову почала застосовуватися як спосіб покарання, дійшовши висновку, що рішення про мораторій було прийнято без дотримання належної процедури. Таке становище могло призвести до виключення України з Ради Європи, але в 1997 році мораторій на виконання смертних вироків знову почав діяти, і з тих пір в Україні вже ніколи нікого не страчували. 29 грудня 1999 року Конституційний Суд України визнав, що смертна кара суперечить Конституції України, чим остаточно заклав шлях до її відновлення. У зв'язку з цим, у 2000 році Верховна Рада України внесла зміни до Кримінального кодексу України, якими остаточно вилучила поняття «смертна кара» з офіційного списку кримінальних покарань України[3]. У 2002 році Україна приєдналася до протоколу № 13 Європейської конвенції з прав людини, що передбачає остаточне скасування смертної кари за будь-яких обставин – у мирний і воєнний час [4].

Американські дослідники Г. Бедо і М. Редлет провели фундаментальне дослідження цієї проблеми, ретельно розробивши критерії невинності підсудного [5]. Вони виявили в історії США 350 випадків, коли обвинувачені були помилково визнані винними. Серед цих засуджених 139 були засуджені до смертної кари і чекали приведення вироку у виконання, 23 були вже страчені, 22 мали бути страчені у найближчі 72 години, а двоє — вже прив'язані ремінцями до електричного стільця, коли надійшло повідомлення про те, що вони виправдані.

Може це й парадоксально, але наявність смертної кари вимагає найвищого рівня демократичності судової гілки влади і правової регламентації кримінального процесу в

країні. Очевидно, саме так можна в цілому охарактеризувати ситуацію у США та Японії. Хоча, як бачимо, і там можливі помилки. Для запобігання призначення смертної кари у неправомірний спосіб у США по всіх справах, де можливе її застосування, передбачена обов'язкова участь в судовому процесі присяжних. У більшості штатів рішення суду присяжних визначає вирок; у деяких штатах їх рішення носить дорадчий характер, а остаточний вирок виносить головуючий суддя [6, с. 87]. Одним з основних запобіжників застосування смертної кари щодо невинно засудженої людини є багаторічні терміни не приведення вироку у виконання, на випадок, якщо буде встановлена справді винна особа або невинність засудженої. Цьому сприяє проходження кримінальною справою значної кількості апеляційних інстанцій.

Питання застосування смертної кари в умовах демократизації та гуманізації кримінального та кримінального процесуального законодавства не втратило своєї актуальності, передбачаючи потребу здійснення надалі аналізу співвідношення всіх «за» та «проти» [7, с. 67]. Захисники смертної кари вважають її ефективним засобом попередження особливо жорстоких злочинів, захисту суспільства від злочинців та справедливою відплатою за скоєне насильство. Утримання ув'язнених коштує близько 14 тис. грн., суспільство обурене тим фактом, що мають платити податки на фінансування вбивць і маніяків. Ще один аргумент це те, що саме смертна кара може виступати як механізм залякування. Вона може врятувати значну кількість людей.

Варто також розглянути позиції супротивників смертної кари. По-перше, введення смертної кари може стати перешкодою перебування України в Раді Європи. По-друге, судова помилка не є виключенням. Життя само по собі не є благом, що дарується людині державою, тому держава не має законного права віднімати це життя. Таким чином, держава самовладно припиняє людське життя, привласнює собі право, що їй не належить. Одним із принципів міжнародного права є повага до прав та свобод людини, а найважливішим правом є право на життя. Також смертна кара передбачає в собі катування та приниження, що заперечує ст. 28 Конституції України. Кожна людина має право на життя, і руйнувати його через смертну кару означає руйнувати те, що захищаєш [7, с. 68].

Підсумовуючи, проблема смертної кари невід’ємна від проблеми прав людини – безумовної цінності людського життя. Смертна кара є невід’ємною частиною історії нашого людства, але, що є добре, в наш час зі збільшення демократизації суспільства спостерігається тенденція відходу від використання цього виду покарання в країнах світу. Дана проблематика буде дискусійною і актуальною доки в суспільстві будуть вчинятися особливо тяжкі кримінальні правопорушення. На сьогодні багато країн вже відмовилися від смертної кари, проте, залишаються й такі, в яких продовжує існувати такий вид покарання.

Список використаних джерел:

1. Facts about the Death Penalty URL: [https:// deathpenaltyinfo.org/documents/Fact Sheet.pdf](https://deathpenaltyinfo.org/documents/FactSheet.pdf)
2. Death penalty in 2020: Facts and figures URL: <https://www.amnesty.org/en/latest/press-release/2021/04/death-penalty-in-2020-facts-and-figures/>
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III//Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25-26. – Ст.131.
4. Про ратифікацію Протоколу № 13 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який стосується скасування смертної кари за будь-яких обставин : Закон України від 28.11.2002 № 318-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 4. – Ст.36.
5. Двейн Сміт М. Смертна кара в Сполучених Штатах Америки / Глава 23 Міжнародне видання монографії “Кримінологія”. - М. - СПб. - К., 2003. -750 с
6. Александров, Ю.В. "Смертна кара: вічна проблема?." Наукові праці МАУП. Серія: Політичні науки. Юридичні науки 2 (2013): 84-89.
7. Карпенко М. І., Бандурович А. В. Смертна кара: бути чи не бути? Юридична наука. 2013. № 5. С. 62–69.